

TUTKIMUSRAPORTTI

KIRKKONUMMI

Haapajärven vanhan kirkon paikka, Haapajärven kylätontti ja Haapajärven kylätontti 2

Historiallisen ajan kappelinpaikan ja kahden kylätontin arkeologinen koekaivaus
6.–14.5.2014

AKDG3704:2

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
SATU KOIVISTO

Tiivistelmä

Kirkkonummen Veikkolan Haapajärven kylän Lapinkyläntien varteen sijoittuvia muinaisjäännöksiä tutkittiin koekaivauksin puolentoista viikon ajan toukokuussa 2014. Työ liittyi maantien 1131 parantamissuunnitelmaan ja sen tilaajana oli Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Kenttätyön tavoitteena oli tehdä arkeologisia koekaivauksia niillä tiesuunnitelma-alueilla, jotka osuvat muinaisjäännösten kohdalle. Kyseessä olivat Haapajärven vanhan kirkon paikan, Haapajärven kylätontin ja Haapajärven kylätontin 2 Lapinkyläntien reunalla sijaitsevien osien tutkimus.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan koekaivaus oli tarkoitus tehdä kaivinkoneella, mutta paikalle saavuttaessa havaittiin, että Haapajärven kylätontin ja Haapajärven vanhan kirkon paikan läpi oli jo kaivettu tuore vesi- ja viemärijohto. Lisäksi Haapajärven kylätontille, viemärikaivannon viereen, oli hiljattain kaivettu valo-kaapeli. Kaivannot oli tehty ilman Museoviraston lupaa kahden muinaisjäännösalueen läpi. Siksi koetutkimukset toteutettiin kaivamalla systemaattisesti koekuoppia lapioin suunnitelma-alueelle sijoittuvien muinaisjäännösten ehjiin osiin. Lisäksi tiesuunnitelma-alueet ja tuoreet kaivannot käytiin läpi pintapöimien ja metallinilmaisimella. Kaivinkonetta ei voitu paikalla käyttää liian lähellä sijaitsevien kaapeli- ja putkilinjojen takia. Millään kolmesta tutkimusalueesta ei tavattu kiinteitä rakenteita tai ehjiä kulttuurikerroksia. Haapajärven vanhan kirkon paikalla ja kylätontilla havaittiin historiallisen ajan (1700–1900-luvuilta) löytöjä kyntö- tai pintakerroksissa, joten suunnitelma-alueella sijaitsevat muinaisjäännösten osat vaikuttivat pitkälti tuhoutuneilta vuosisatoja jatkuneessa maankäytössä. Samoin Haapajärven kylätontin pohjoisosan mahdollisella kivikautisella löytöalueella oli kvartsi-iskoksia kyntökerroksessa, joten on todennäköistä, että Haapajärven rannassa aikoinaan sijainnut asuinpaikka on tuhoutunut pitkään jatkuneessa peltoviljelyssä. Myös Haapajärven kylätontti 2:n Lapinkyläntien varressa olevista osista tavattiin lähinnä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun päärakennuksen purkujätettä ja siihen todennäköisesti liittyviä rakenteita.

Kannen kuva: Haapajärven kylätontilta löytyi peltokerroksesta metallinilmaisimen avulla vanha oluthana. Se ajoittunee 1600–1800-luvuille. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3704:2).

KIRKKONUMMI

Haapajärven vanhan kirkon paikka, Haapajärven kylätontti ja Haapajärven kylätontti 2

Historiallisen ajan kappelinpaikan ja kahden kylätontin arkeologinen koekaivaus
6.–14.5.2014

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Kartat tutkimusalueista	3
1. Johdanto	5
2. Tutkimusalueet	6
2.1 Haapajärven vanhan kirkon paikka	
2.2 Haapajärven kylätontti	
2.3 Haapajärven kylätontti 2	
3. Koetutkimusmenetelmät ja dokumentointi	10
3.1 Tutkimusalueet ja koordinaatisto	
3.2 Koekaivaus	
3.3 Metallinilmaisiprosektointi	
4. Havainnot ja tulkinnat	16
5. Löytöaineisto yleisesti	18
6. Yhteenveto	19
Kirjallisuus ja arkistolähteet	21
Kuvaluettelot	22
Karttaluettelo	24

LIITE 1 - Löytöluettelot (vain pdf-raportissa)

LIITE 2 - Kuvataulu poistetuista löydöistä

LIITE 3 - Kartat

Arkisto- ja rekisteritiedot

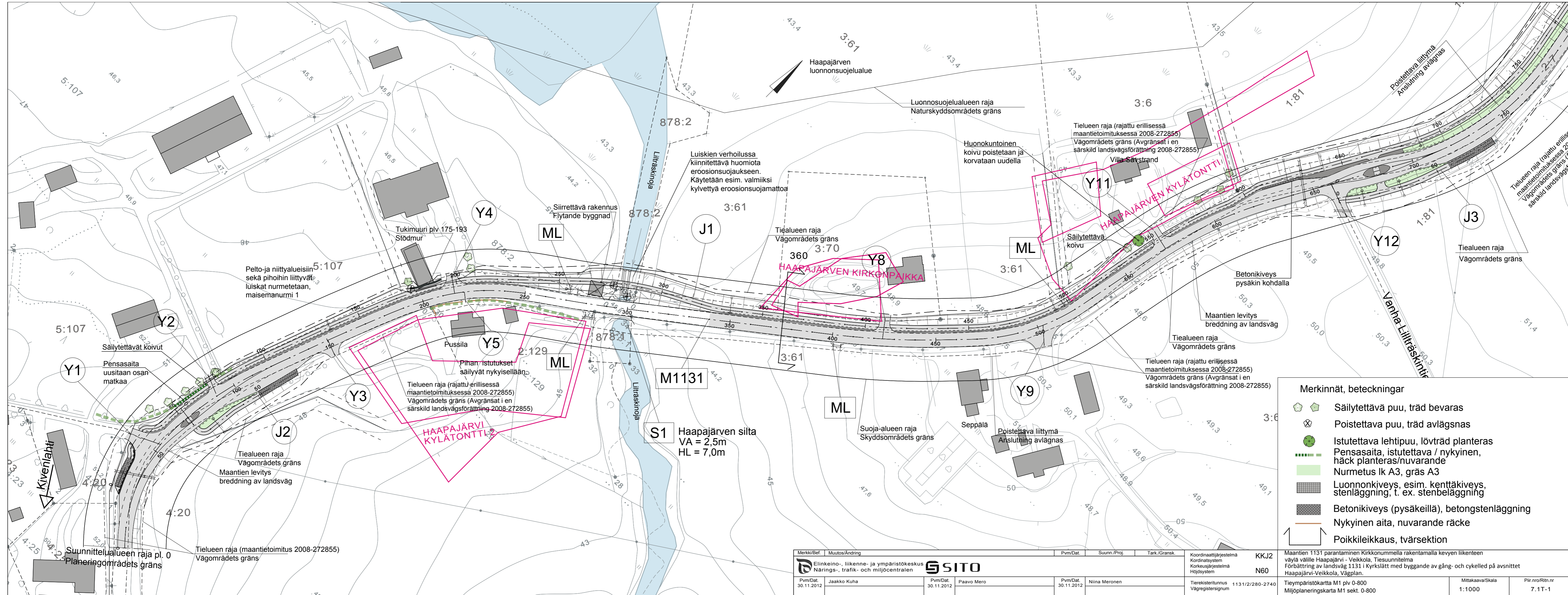
Tutkimuksen laji:	Kirkkonummi Haapajärven vanhan kirkon paikka, Haapajärven kylätontti ja Haapajärven kylätontti 2. Historiallisen ajan kappelinpaikan ja kahden kylätontin arkeologinen koekaivaus 6.–14.5.2014
Tutkimuslaitos:	Museovirasto / Arkeologiset kenttäpalvelut
Muinaisjäännösrekisterin tunnuks:	Haapajärven kylätontti (100001588), Haapajärven kylätontti 2 (21000015883) ja Haapajärven vanhan kirkon paikka (1000009498)
Kaivauksenjohtaja:	Satu Koivisto, FM
Kenttätöissä mukana:	Apulaistutkijat Tuija Väisänen (FM) ja Päivi Jantunen (HuK) sekä kaivausapulainen Nina Maaranen (HuK)
Kenttätöaika:	6.–14.5. (7 työpäivää)
Tutkimusalueiden laajuus:	Haapajärven vanhan kirkon paikka noin 370 m ² ; koekaivettu ala noin 8 m ² Haapajärven kylätontti noin 1360 m ² ; koekaivettu ala noin 14 m ² Haapajärven kylätontti 2 noin 70 m ² ; koekaivettu ala noin 2,5 m ²
Tausta-aineisto:	Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu -osaston lausunto [DNRO MV/117/05.02.01/2013], ELY-keskuksen tarjouspyyntö arkeologisten koekai-vausten suorittamiseksi, Museoviraston arkeologisten kenttäpalveluiden tar- jous ja kustannusarvio, Museoviraston tutkimuslupapäätös Kirkkonummen Haapajärven kahdelle kylätonteille ja vanhalle kirkon paikalle 25.4.2014 [DNRO MV/27/05.04.01.02/2014]
Tutkimuksen tilaaja:	Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kunta/kaupunki:	Kirkkonummi
Kylä/kaupunginosa:	Haapajärvi
Kiinteistötunnukset:	257-425-2-129, NISSILÄ; 257-425-3-61, SEPPÄLÄ; 257-425-3-70, KARMIS- BACKEN; 257-425-3-6, SÄVSTRAND; 257-425-1-81, MAULA
Mj-rekisterin koordinaa- tit (TRS89–TM35FIN):	P: 6682015 I: 358813; P: 6681712 I: 358611; ja P: 6681888 I: 358728
Tutkimuksen löydöt:	Haapajärven vanhan kirkon paikka KM 39882 Haapajärven kylätontti KM 39883:1–4 Haapajärven kylätontti 2 KM 39884
Aikaisemmat tutkimukset:	Haapajärven vanhan kirkon paikka: 2007 Marianna Niukkanen tarkastus, 2009 Johanna Enqvist tarkastus, 2010 Timo Jussila inventointi Haapajärven kylätontti: 2010 Timo Jussila inventointi, 2012 Satu Koivisto ja Tuija Väisänen inventointi Haapajärven kylätontti 2: 2010 Timo Jussila inventointi
Aikaisemmat löydöt:	-
Digitaalivalokuvat:	Haapajärven vanhan kirkon paikka AKDG3703:1–5 Haapajärven kylätontti AKDG3704:1–16 Haapajärven kylätontti 2 AKDG3705:1–8

Alkuperäinen tutkimusraportti on jätetty Museoviraston arkeologiseen keskusarkistoon (Helsinki) ja kopio siitä on toimitettu työn tilaajalle (Uudenmaan ELY-keskus) ja Kirkkonummen kulttuuritoimeen

Kartat tutkimusalueesta

Tutkimusalueen muinaisjäännökset maastokartalla mk 1:5000

- Merkinnät, beteckningar**
- Säilytettävä puu, träd bevaras
 - Poistettava puu, träd avlägnas
 - Istutettava lehtipuu, lövträd planteras
 - Pensasaita, istutettava / nykyinen, häck planteras / nuvarande
 - Nurmetus lk A3, gräs A3
 - Luonnonkiveys, esim. kenttäkiveys, stenläggning, t. ex. stenbeläggning
 - Betonikiveys (pysäkeillä), betongstenläggning
 - Nykyinen aita, nuvarande räcke
 - Poikkileikkaus, tvärsnitt

Merkki/Bef.	Muutos/Ändring	Pvm/Dat.	Suunn./Proj.	Tark./Gransk.	Koordinaattijärjestelmä Kordinatsystem	KKJ2	Maantien 1131 parantaminen Kirkkonummella rakentamalla kevyen liikenteen väylä välillä Haapajärvi - Veikkola, Tiesuunnitelma Förbättring av landsväg 1131 i Kyrkslätt med byggande av gång- och cykelled på avsnittet Haapajärvi-Veikkola, Vägplan.
					Korkeusjärjestelmä Höjdsystem	N60	
Pvm/Dat. 30.11.2012	Jaakko Kuha	Pvm/Dat. 30.11.2012	Paavo Mero	Pvm/Dat. 30.11.2012	Niina Meronen	Tierekisteritunnus Vägregistersignum	1131/2/280-2740
Eiinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Närings-, trafik- och miljöcentralen		SITO				Tierympäristökartta M1 plv 0-800 Miljöplaneringskarta M1 sekt. 0-800	Mittakaava/Skala 1:1000
						Pii.rno/Ritn.nr 7.1T-1	

1. Johdanto

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus suunnittelee maantien 1131 parantamista Kirkkonummella rakentamalla kevyen liikenteenväylä välille Haapajärvi – Veikkola. Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu -osasto edellytti lausunnossaan [MV/117/05.02.01/2013] tehdä arkeologinen koekaivaus niillä tienlinjan alueilla, jotka osuvat muinaisjäännösten kohdalle. Kyseessä oli kaksi historiallisen ajan kylätonttia ja yksi historiallisen ajan kirkon paikka.

Museoviraston arkeologiset kenttäpalvelut teki suunnitelma-alueella puolentoista viikon mittaisen koekai-
vauksen toukokuussa 2014. Tutkimusten kustannuksista vastasi Uudenmaan ELY-keskus. Kenttätöitä tehtiin 6.–14.5.2014 ja koetutkimuksista vastasi allekirjoittanut apunaan apulaistutkijat Tuija Väisänen ja Päivi Jantunen sekä kaivausapulainen Nina Maaranen. Jälkityöt saatettiin loppuun ja raportti laadittiin heti kenttätöiden jälkeen toukokuussa 2014.

Kenttätöiden alkaessa Kirkkonummen kuntaan lähetettiin tiedote ja koetutkimuksista julkaistiin jutut mm. Kirkkonummen verkkosanomissa <http://www.viisykkonen.fi/uutiset/viem%C3%A4ri-kaivettiin-ensin-nyt-tehd%C3%A4n-arkeologisia-kaivauksia> ja <http://viisykkonen.com/uutiset/haapaj%C3%A4rven-kaivaukset-pronssinen-oluthana-1600-luvulta>. Tutkimusalueelle pystytettiin infotaulu, jossa kerrottiin koh-
teista ja tekeillä olevasta tutkimuksesta. Kenttätöiden kuulumisista kerrottiin myös arkeologisten kenttäpal-
veluiden Facebook-sivuilla ja niitä esiteltiin päivittäin kävijöille. Työ toteutettiin koekuopittamalla tiesuunni-
telma-alueelle osuvia muinaisjäännösten osia systemaattisesti. Millään kolmesta tutkimusalueesta ei ta-
vattu sellaisia kiinteitä rakenteita tai ehjiä kulttuurikerroksia, että kevyenliikenteenväylän suunnittelun ete-
nemiselle olisi tulosten perusteella esteitä. Museoviraston suojelusta vastaava viranomainen päättää kui-
tenkin asian jatkosta. Tilaajalle toimitettiin raportti koetutkimuksen alustavista tuloksista heti kenttätöiden
jälkeen (Koivisto 16.5.2014). Tämä raportti sisältää samat tulokset yksityiskohtaisemmin esitettyinä täyden-
nettynä kuvilla ja kartoilla.

Helsingissä 30.5.2014

Satu Koivisto, FM

2. Tutkimusalueet

Arkeologisia koetutkimuksia tehtiin Kirkkonummen Haapajärvellä, Veikkolan keskustasta etelään, Lapinkylään johtavan maantien molemmin puolin (Kartat s. 3 ja 4). Tutkimuksia tehtiin kolmella eri muinaisjäännösalueella, jotka kaikki sijaitsivat Lapinkyläntien (mt 1131) varressa. Haapajärven hyvin säilynyt kulttuurimaisema on listattu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi (Uudenmaan liitto 2012). Järven rannat ovat loivasti aaltoilevaa viljelymaisemaa ja niitä reunustavia moreenimaille ja kallioille nousevia metsäalueita. Kylän asutus on edelleen sijoittunut Lapinkyläntien varteen. Haapajärven luoteisrannalla sijaitsee keskiaikainen Eerikinkartanon säteritila ja siitä kaakkoon Navalan kartano, jossa on 1800-luvulla toiminut olutpanimo (Koivisto 2013).

Timo Jussilan inventoinnit Haapajärvellä liittyivät suunnitelmaan kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi tien 1130 Kauhalantien risteyksestä Lapinkylän risteykseen (Jussila 2008; 2010). Satu Koiviston ja Tuija Väisänen Kirkkonummen osainventoinnissa syksyllä 2012 neljän kaava-alueen arkeologisen kulttuuriperinnön inventointitiedot päivitettiin, jotta ne voitaisiin paremmin ottaa huomioon muuttuvassa maankäytössä. Yksi selvitysalueista sijaitsi Veikkolan–Haapajärven alueella (Koivisto 2013).

Haapajärven vedenkorkeus on nykyään noin 42,8 m mpy. Litorinavaiheen alussa, noin 8000 vuotta sitten, Kirkkonummen pohjoisosan järvet Tampajasta Kaljärveen olivat jo kuroutuneet merestä. Maaston alavien kohtien soistuminen alkoi välittömästi maankohoamisen vaikutuksesta. Nykyinen maankohoaminen Veikkolan alueella on 2,5 mm vuodessa. (Kielosto *et al.* 2002:4.) Mesoliittisella kivikaudella, n. 8000 vuotta sitten, rantaviiva Kirkkonummen seudulla oli korkeustasolla noin 40 m mpy. Järviaaltaat olivat tässä vaiheessa juuri kuroutumassa tai vielä yhteydessä mereen muodostaen repaleisen saariston salmineen ja suojaisina lahtineen. Kivikauden loppujaksoilla, noin 5300 vuotta sitten, rantaviiva sijaitsi korkeustasolla noin 25 m mpy ja Veikkola ympäristöineen tarjosi aikakauden metsästäjä-keräilijäyhteisöille otollisen nautinta-alueen pienten järvien rannoilla rannikon läheisyydessä runsaine resursseineen ja hyvine liikenneyhteyksineen. (Kouki *et al.* 2008; Miettinen 2010; Kylli 2001; Hyvärinen 1999.) Haapajärven kaakkoispuolella on myös ollut historiallisella ajalla viljelymaaksi kuivatettu Vähäjärvi. (Koivisto 2013.)

Veikkolan karttalehden vanhimmat savi- ja hiesukerrostumat ovat Baltian jääjärven ja Yoldiameren ns. lutosavia. Haapajärven kaakkoispuolella sijainnut Vähäjärvi (Lillträsk) kuivattiin jo 1700-luvulla viljelymaaksi, jonka jäljiltä peltoalueen kohdalla liejua peittää saviliejukerros. Se kerrostui ajan myötä laajoiksi keskittymiksi läheisen Haapajärven vedenpinnanlaskun ja maanparannustöiden seurauksena. Lähes kaikki hedelmällinen maa-aines Veikkolan selvitysalueella on raivattu peltoalaksi viimeistään 1800-luvun kuluessa. (Koivisto 2013; Kielosto *et al.* 2004:6.)

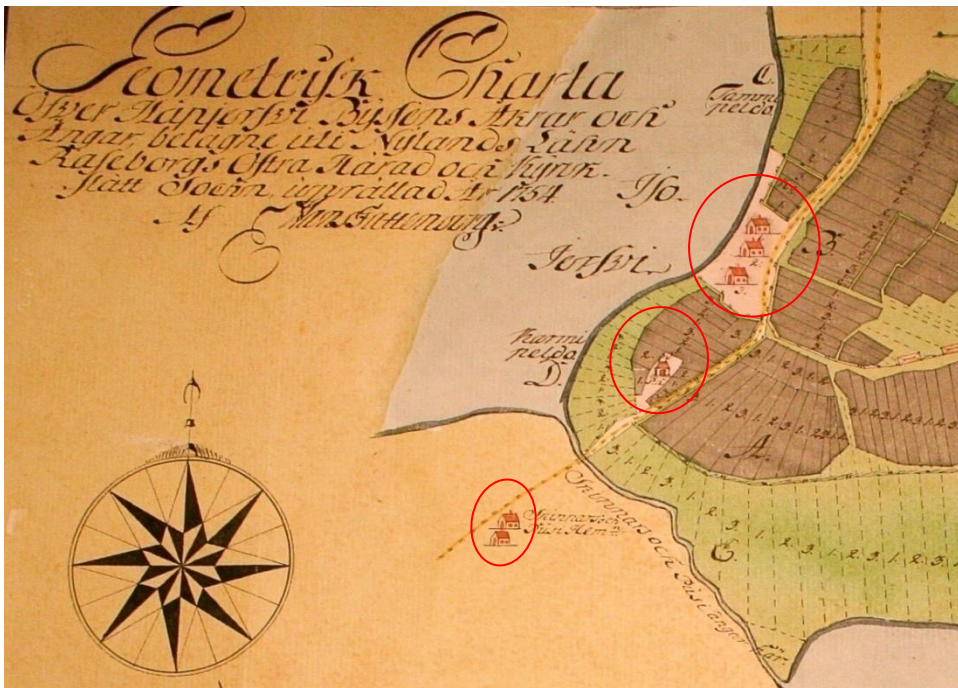

Kuva 1. Haapajärven vanhan kirkon paikka mäenkumpareella tuoreen viemäriinjan vasemmalla puolella. Kuvattu koilliseen. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3703:1).

2.1 Haapajärven vanhan kirkon paikka

Haapajärven kappelikirkko on sijainnut Haapajärven kaakkoisrannalla Lapinkyläntien ja järven välissä Haapajärven kylätontin ja Haapajärven kylätontti 2:n läheisyydessä (ks. Kartta sivu 3). Kohde sijaitsee peltoalueella vanhan rantatöyrään päällä, pienellä kivisellä kalliopaljastumalla. Kiviä on ilmeisesti kasattu kumpareelle ympäröivästä pellostä pitkän ajan kuluessa. Paikalla kasvaa muutamia pienehköjä mäntyjä ja lehtipuita, pohjakasvillisuus on lähinnä heinikkoa. Kumpareen ympäristö on kynnetty pelloksi, ja samalla on todennäköisesti tuhoutunut myös osa kirkon paikalla mahdollisesti sijainneista rakenteista. Kumpareen lounaisosan itäreunalla on pienehkö maakivi, jossa on hakattuna ympyrä ja sille keskipiste – ilmeisesti vanha kappelin tontin rajakivi (Jussila 2010). Välittömästi muinaisjäännösalueen koillispuolelle on rakennettu uudehko omakotitalo ja sen luoteispuolella on kasvihuone. Kasvihuone on perustettu kiinni kappelin kumpareeseen ja siten mäen länsireunasta on osin tuhoutunut. Tutkimukset keväällä 2014 rajautuivat kumpareen kaakkoispuolen nykyiselle peltoalueelle ja Lapinkyläntien reuna-alueelle. Peltoalue kasvoi nurmea. Peltoilta aivan kumpareen koillis- ja kaakkoispuolella oli hiekan- ja moreeninsekaista, kun taas maaston laskeudessa kohti etelälounasta maaperä muuttui savipitoisemmaksi. Pellon pinnalla erottui satunnaisia astianpaloja ja tiilenmuruja.

Alueella on tehty kaksi tarkastusta viereisen omakotitalon rakentamiseen liittyen vuosina 2007 (Marianna Niukkanen) ja 2009 (Johanna Enqvist). Kohde inventoitiin vuonna 2010, jolloin paikalla havaittiin selvä rakenne – n. 0,5 m korkea ja 7 m pitkä maapenkka kumpareen rannanpuolen reunalla ja suunnassa. Koillis-

Kuva 2. Tutkimusalueet vuoden 1754 kartalla. Haapajärven kylässä on edelleen kolme taloa ja niiden alapuolella tien vartta seuraten kappelin paikka ja kylätontti 2. Kartta: Kansallisarkisto B20:7/2.

osassa penkka häviää, lounaissivulla sitä on vain muutama metri jäljellä. Rakenteen on oletettu liittyvän kappelirakennuksen perustukseen, joka on saattanut ulottua kumpareen itäpuoleiselle pellolle, josta se on ajan myötä hävinnyt tai hävitetty mm. peltoviljelyssä. (Jussila 2010.)

Kirkko rakennettiin alueen suomenkielisen väestön pyynnöstä ja kustannuksella vuonna 1749. Isojaon toimituskarttojen vuosilta 1753 ja 1777 perusteella kappelin sija paikantuu selkeästi kalliopohjaiselle, peltojen ympäröimälle pitkänomaiselle ja kapealle kumpareelle. Kumpare on vuoden 1711 kartalla (Broterus 1711, B20 7/1) merkitty pieneksi peltojen ympäröimäksi kallioksi. Vuoden 1754 kartalla (Fattenborg 1754, B20 7/2) kirkko ja sen tonttialue on merkitty kartalle (Kuva 2). Tonttialue rajautuu pääasiassa kumpareelle,

mutta tontin lounaispäässä on polveke tien laitaan (Jussila 2010). Kirkon paikka ja tontti erottuvat myös vuoden 1777 kartalla (Hagström 1777, B20 7/3). Haapajärven nykyinen kirkko rakennettiin kauemmaksi järven rannasta Lapinkyläntien koillispuolelle vuonna 1823 ja vanha kirkko purettiin. Tarinoiden mukaan vanhaan kirkkoon ”tuli vesi sisään”.

2.2 Haapajärven kylätontti

Haapajärven kylätontti sijaitsee Veikkolan Haapajärven itärannalla, järven ja kuivatetun Vähäjärven välisen salmen pohjoisrannalla, Lapinkyläntien länsi- ja luoteispuolella (ks. Kartta sivu 3). Paikalla on 1700-luvun lopulta peräisin oleva asuinrakennus ja ulkorakennus kauniissa järvimaisemassa. Kylätontin etelänurkassa, aivan tien vieressä on sijainnut 1980-luvulla purettu rakennus, joka on talon isännän mukaan aikoinaan toiminut kestikievarina (Jussila 2010). Purettuun rakennuksen paikalla on nykyään tasattu nurmialue, jossa kasvaa koristemäntyjä. Tontin koillisnurkassa, tiepenkan kupeessa on vanha rajakivi, johon on hakattu numero 10. Tontti on osittain tasattua pihamaata ja paikoin kevyesti muokattu ja niittymäinen. Talo sijaitsee nurmi-alueella, puutarhamaalla sijaitsevalla matalalla kummulla. Kylätontti laskee pihamaalta koilliseen nykyiselle peltoalueelle, joka on viljelykäytössä. Pelto nousee kohti kaakkoa ja aivan alueen kaakkoisosassa maaperä muuttui hiekkaiseksi. Keskiosa pellostä on varsin savista ja vetistä multaa, mutta kylätonttialueen pohjoisosassa maaperä muuttuu jälleen hiekkaisemmaksi. Kevään 2014 tutkimusalue sijoittui peltoalueelle, sen Lapinkyläntien puoleiseen osaan. Pellon pinnalla erottui jonkin verran tiilimuruja, astioiden paloja ja tontti-alueen pohjoisosassa myös kvartsi-iskoksia.

Puutarhamaalla sijaitsevalta kummulta on saatu merkkejä säilyneistä historiallisen ajan asutuskerroksista. Lisäksi kohteen koillisosasta, peltorinteen yläosasta, tavattiin vuoden 2012 inventoinnissa merkkejä mahdollisesta kivikautisesta asuinpaikasta. Sekä Timo Jussila että Satu Koivisto arvioivat inventoinneissaan, että kylätontin alueella on saattanut säilyä arkeologisia kulttuurikerroksia ja rakenteita, jotka edellyttävät jatkoselvityksiä (Jussila 2010; Koivisto 2013).

Kohteen itäpuolella kulkee Lapinkylään johtava maantie. Vuoden 1540 asutuksen yleisluettelossa Haapajärven kylässä oli kolme taloa, mutta näiden sijainti ei ole tarkemmin tiedossa. Vuosien 1711 (Broterus 1711, B20 7/1), 1754 (Fattenborg 1754, B20 7/2) ja 1777 (Hagström 1777, B20 7/3) kartoissa Lapinkyläntien länsipuoleiselle tonttialueelle (Haapajärven kylätontti) on merkitty kolme taloa (Kuva 2). Rakennuskeskittymään on merkitty kolme taloa myös 1780-luvun Kuninkaan kartastossa, jonka kokoluokka oli 2 (Ks. Jussila 2010; Koivisto 2013). Pitäjänkartassa (2041 07 la Pitäjänkartasto) vuodelta 1840 kylätontin ja kirkon paikan väli-maastoon on merkitty erikseen vain yksi rakennus ja tämän viereen postitorvi. On siis mahdollista, että paikalla on ollut kievari jo 1840-luvulla ja se on palvellut mahdollisesti myös postina.

2.3 Haapajärven kylätontti 2

Haapajärven kylätontti 2 sijaitsee Haapajärven kaakkoispään eteläpuolella, puron lounaispuolella, Lapinkyläntien länsivarressa (ks. Kartta sivu 3). Kylätontin paikka on Lillträskinojaan viettävien peltojen ympäröimä matala ja laakea kumpare. Toukokuussa 2014 talon eteläpuoleisella alueella lojui maassa todennäköisesti rakennuksista purettuja kookkaita kiviä ja portti- tai aitarakennelmaan kuuluneita kivipylväitä. Piha-alueen länsiosassa kasvoi lehmusrivi. Tutkimukset rajautuivat kylätontin eteläosaan, Lapinkyläntien ja lehmusrivin

väliselle kaistaleelle (Kuva 3). Nykyisen rakennuksen eteläpuolella oli idässä metsäistä ja lännessä muokkamattomalta vaikuttavaa pihamaata ja talon pohjoispuoli oli hoidettua piha-aluetta. Timo Jussila totesi inventointiraportissaan, että talon ympärillä olisi todennäköisesti säilynyt ehjää kylätonttia (Jussila 2010).

Kuva 3. Kylätontin tienpuoleiselta reunalta löytyi lähinnä 1800-luvun lopun aineistoa ja paikalla sijainneen vanhan päärakennuksen purkujätettä. Kuvattu itään. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3705:8.)

Vuoden 1540 asutuksen yleisluettelossa koko Haapajärven kylässä oli kolme taloa, mutta näiden sijainti ei ole tarkemmin tiedossa. Vuosien 1711 (Broterus 1711, B20 7/1), 1754 (Fattenborg 1754, B20 7/2) ja 1777 (Hagström 1777, B20 7/3) kartoissa Lapinkyläntien itäpuoleiselle tonttialueelle (Haapajärven kylätontti 2) on merkitty kaksi tilaa (Kuva 2). Kylätontilla, lehmusrivin takana, on naapurin mukaan sijainnut 1800-luvun puolimaissa rakennettu jugend-tyylinen päärakennus, joka oli kuitenkin purettu huonon kuntosaa takia 1900-luvulla.

3. Koetutkimusmenetelmät ja dokumentointi

3.1 Tutkimusalueet ja koordinaatisto

Ennen koekaivausta tutkimusalueille mitattiin VRS-GPS -laitteella 10 kiintopistettä, jotka sidottiin valtakunnalliseen ETRS-TM35FIN -koordinaattijärjestelmään ja N2000-korkeusjärjestelmään (ks. Kartta 1 ja Taulukko 1) sekä kevyenliikenteenväylän suunnitelmakartoilla käytettyyn KKJ2-järjestelmään, jotta ne saataisiin liitettyä olemassa oleville sähköisille pohjakartoille. Maanalaisten kaapelien ja putkien sijainnista teetettiin johdote selvitys ja tutkimusalueilla järjestettiin kaapelinäytöt 6.5. ennen kaivutyön aloittamista. Elisan, Fortumin, Kirkkonummen kunnan ja vesilaitoksen edustajat kävivät paikalla esittelemässä ja merkitsemässä maanalaisten kaapelit maastoon.

KKJ2				ETRS-TM35FIN		
Kiintopiste	P	I	N60	N	E	N2000
KP1	6682040,76	2524974,98	48,98	6681876,09	358737,10	49,23
KP2	6682033,38	2524962,90	47,74	6681869,27	358724,70	47,99
KP3	6681986,93	2524934,47	45,44	6681824,16	358694,20	45,69
KP4	6682020,73	2524978,36	47,25	6681855,93	358739,57	47,49
KP5	6681832,85	2524832,06	48,97	6681674,92	358584,91	49,22
KP6	6681837,13	2524816,75	49,43	6681679,89	358569,81	49,68
KP7	6681867,71	2524828,38	49,04	6681709,90	358582,81	49,29
KP8	6682214,88	2525069,12	46,55	6682045,72	358839,05	46,80
KP9	6682216,70	2525080,49	47,47	6682047,03	358850,48	47,72
KP10	6682303,07	2525132,08	50,00	6682130,94	358905,94	50,25

Taulukko 1. Koetutkimusten kiintopisteet KKJ2 ja ETRS-TM35FIN -koordinaattijärjestelmissä.

Karttamerkit	
■	Koekuoppa
⊕	Kiintopiste

x = 668396
y = 2524910

x = 6682396
y = 2525200

Haapajärvi

Suunniteltu tielinjaus ja kevyenliikentenväylä

Lappbölevägen

Löytöalue inventoinnissa 2012

Suunniteltu tiealueen raja

Muinaisjäännösalue

Muinaisjäännösalue

Suunniteltu tiealueen raja

Lapinkyläntie

Valokaapelinja
Vesi- ja viemärijohtolinja

Muinaisjäännösalue

x = 6681838
y = 2524910

Pohjoinen

75 m

KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVI
Kylätontti, Kylätontti 2,
Vanhan kirkon paikka
Satu Koivisto 2014

Yleiskartta

MITTAUSDOKUMENTOINTI
Pohjakartta SITO, ELY-keskus

MK 1:1500

P. Jantunen, N. Maaranen & T. Väisänen
Puht.piirt. T. Väisänen 2014

MUSEOVIRASTO
ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

Koord.: KKJ2
Korkeus: N60

Kartta 1

3.2 Koekaivaus

Tiesuunnitelma-alueen muinaisjäännösten säilyneisyyttä, luonnetta ja laajuutta selvitettiin koekaivauksin seitsemän työpäivän ajan. Kenttätyön tavoitteena oli tehdä arkeologiset koekaivaukset niillä tielinjan alueilla, jotka osuvat muinaisjäännösten kohdalle Museoviraston lausunnossaan [MV/117/05.02.01/2013] toteamien periaatteiden mukaisesti. Alkuperäisen suunnitelman mukaan koekaivaus oli tarkoitus tehdä kaivinkoneella, mutta paikalle saavuttaessa 6.5.2014 voitiin havaita, että Kirkkonummen kunta oli jo rakentanut Haapajärven kylätontille ja Haapajärven vanhalle kirkonpaikalle vesi- ja viemärijohdon. Lisäksi Haapajärven kylätontille, vesijohtokaivannon reunaan, oli paria viikkoa aikaisemmin kaivettu valokaapeli. Vesijohto- ja viemärikaivannot oli tehty jo edellisenä vuonna kahden muinaisjäännösalueen läpi. Asiasta oltiin yhteydessä Museoviraston suojelusta vastaavaan intendenttiin (Teija Tiitinen teija.tiitinen@nba.fi, p. 040-128 6293), joka kävi paikalla tarkastamassa vahingon laajuuden 12.5.2014. Asiasta on tekeillä tutkinta. Tämän johdosta koetutkimukset toteutettiin kaivamalla koekuoppia lapioin suunnitelma-alueelle sijoittuvien muinaisjäännösten ehjiin osiin. Kaivinkonetta ei voitu paikalla käyttää liian lähellä sijaitsevien kaapelilinjojen sekä tuoreen vesi- ja viemärijohdon takia. Yhdellekään kohteista ei ollut käytössä keväällä 2014 suojeluviranomaisen vahvistamaa muinaisjäännösrajausta; muinaisjäännösten keskipisteiden lisäksi ainoastaan vuosien 2010 ja 2012 inventoinneissa esitetyt rajausehdotukset (Jussila 2010; Koivisto 2013). Toukokuun 2014 koekaivausten tutkimusalueiden sijoittamisessa tiesuunnitelma-alueelle hyödynnettiin inventointiraporttien kylätonttien ja muinaisjäännösten rajausehdotuksia sekä otettiin huomioon nykyistä topografiaa, maaperää ja maankäyttöhistoriaa.

Kaikkia tiesuunnitelma-alueelle sijoittuvia muinaisjäännösalueita tarkasteltiin ensin pintahavainnoin ja ne käytiin systemaattisesti läpi kahdella metallinilmaisimella. Näillä menetelmillä läpi käydyn tutkimusalueen laajuus oli yhteensä noin 1800 m². Kolmelle tutkimusalueelle (Haapajärven vanhan kirkon paikka, Haapajärven kylätontti ja Haapajärven kylätontti 2) kaivettiin yhteensä 36 koekuoppaa tai lapiopistoa, jotka olivat kooltaan noin 1 x 1 m–35 x 35 cm. Koekaivettu ala oli siten yhteensä noin 24 m². Koekuopat kaivettiin lapioin ja kaivauslastoin 30–80 cm syvyyteen maanpinnasta ja ne dokumentoitiin muistiinpanoin ja valokuvoin. Kaivettua maata ei seulottu vaan sitä tarkasteltiin silmämääräisesti kaivauksen aikana siivuttamalla maata ohuina kerroksina lapiolla. Metallinpaljastinlöydöt mitattiin paikoilleen ja soveltuva otos löytöaineistosta otettiin talteen ja luetteloiitiin Kansallismuseon kokoelmiin. Lopuksi kaikki kaivausalueet täytettiin. (Ks. LIITE 3 Kartat 2, 3 ja 4.) Seuraavassa esitellään tiesuunnitelma-alueelle kaivetut koekuopat sekä niistä tehdyt havainnot ja löydöt muinaisjäännöskohteittain (Taulukot 2, 3 ja 4):

TAULUKKO 2: KOEKUOPAT KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVEN VANHAN KIRKON PAIKKA (koekuoppien koordinaatit KKJ2-järjestelmässä)

koekuoppa	p	i	z	koko cm	syvyys cm	kyntö-kerros cm	havainnot	löydöt
1	6682017,43	2524956,24	46,91	100x100	35	27	hiesusavi jossa tiilimurskaa, pohjalla vaaleanruskea hiesusavi	paksua pullolasia, lasitettua punasavikeramiikka (valkosaviliete ja kirkas keltävä lasite)
2	6682022,15	2524964,19	48,08	100x100	35	30	hiesusavi ja moreeni, kivinen pohja, kyntökerroksessa tiilimurskaa ja kiviä, alla savinen, kivinen hiesu, jossa rautasaostumia	punasavikeramiikka (keltävä lasite)
3	6682026,09	2524969,40	48,76	100x100	35/50	30	hiesusavi, pohjalla sitkas savi, muutamia palaneita kiviä	vihertävää tasolasia, rautakuonaa, taottu rautanaula
4	6682029,20	2524973,54	49,14	50x50	30	20	savinen, tiivis maa, pohjalla harmaa savi, palanutta savea	vihertävä tasolasi, liitupipun katkelma, tuluspii
5	6682033,12	2524977,95	48,16	50x50	33	20	savensekainen, tiivis maaperä, pohjalla harmaa savi	palanutta savea/tiiltä
6	6682035,44	2524982,90	48,49	50x50	47	-	viemärikaivannon reunalla, sekoittuneita maakerroksia, pohjalla harmaa savi, ei varsinaista kyntökerrosta	punasavikeramiikka, tiilimurskaa, palanutta savea
7	6682038,33	2524987,16	48,69	50x50	45	-	viemärikaivannon reunalla, sekoittuneita maakerroksia, pohjalla harmaa savi, ei varsinaista kyntökerrosta	taottu rautanaula
8	6682042,34	2524992,92	48,74	40x40	37	-	lapionpisto, viemärikaivannon reunalla, sekoittuneita maakerroksia	-
9	6682011,46	2524958,61	45,71	100x100	32	30	hiesusavea, kivistä moreenia pohjalla	moderni rautahela, tiilimurskaa
10	6682016,70	2524964,91	46,51	100x100	25/35	20	savista maata, pinnalla täyttökerrosta	pullolasia, modernia aineistoa
11	6682019,87	2524969,24	46,95	50x50	46	35	hiesusavea, alla harmaa savi	tiiltä, palanutta savea, modernia aineistoa
12	6682023,32	2524973,65	47,43	75x50	30/40	25	hiesusavea, pohjalla tiivis harmaa savi	rautahela, palamatonta luuta, kirjasta tasolasia, tiilimurskaa
13	6682027,23	2524979,03	47,99	50x50	50	-	sekoittuneita hiekkerroksia	-
14	6682031,31	2524983,59	48,48	50x50	55	-	pintamaa sekoituttua hiekkaa 25 cm, jonka alla vanha pelto-kerros, pohjalla savi	koksia, hiiltä, modernia aineistoa
15	6682036,71	2524990,68	48,78	40x40	45	-	lapionpisto, sekoittuneita maakerroksia	-

TAULUKKO 3: KOEKUOPAT KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVEN KYLÄTONTTI (koekuoppien koordinaatit KJ2-järjestelmässä)

koekuoppa	p	i	z	koko cm	syvyys cm	kyntökerros cm	havainnot	löydöt
1	6682320,94	2525130,86	49,59	100x100	45	30	savinen kyntökerros, jonka alla vaalea hieta, mangaani- ja rautapitoisia saostumia	kyntökerroksesta modernia aineistoa
2	6682312,30	2525129,15	49,25	100x100	45	10	kyntökerroksen alla sekoittunut hietasavi 25 cm, alla oranssi hieta ja pohjalla saostunut vaalea hieta	kyntökerroksesta modernia aineistoa
3	6682306,78	2525127,81	49,11	100x100	50	12	kyntökerroksen alla hie-man sekoittunut oranssi hieta, pohjalla puhdas keltainen hieta ja saostumia	kyntökerroksesta modernia aineistoa
4	6682301,29	2525126,19	49,11	100x100	70/45	10	kyntökerroksen alla hieno keltainen hieta, SW-kulmassa lähes ehjä podsoli, NE-kulmassa karkea hiekka	kyntökerroksesta modernia aineistoa
5	6682295,03	2525124,34	48,75	100x100	100/55 /30	20	kyntökerroksen alla karkea keltainen hiekka, joka jatkuu kerroksittain hienon hiedan kanssa vaihdellen (rantavoimat), välissä ruostehiekkaa ja mangaaniraitoja	kyntökerroksesta modernia aineistoa
6	6682290,34	2525121,99	48,49	100x100	70	22	kyntökerroksen alla vaaleanruskea hiekansekainen savi 25–30 cm, paikoin sekoittunutta, pohjalla hieno hieta, jossa rautasaostumia	kirkasta tasolasia, tiiltä ja hiiltä kyntökerroksesta
7	6682310,35	2525126,16	49,08	100x100	45	25	savensekainen kyntökerros, jonka alla hieno hieta	kyntökerroksesta modernia aineistoa
8	6682299,32	2525122,48	48,64	100x100	35	20	kyntökerroksen alla tiiviiksi tampattu, mullansekainen savi, jossa hiili- ja tiilimurskaa, hie-man laastia (saattaa liittyä kylätonttiin), pohjalla terävästi leikkaantunut hieta, jossa rauta- ja mangaanisaostumia (rantavoimat)	tiiltä, modernia aineistoa kyntökerroksesta
9	6682285,57	2525118,81	48,20	100x100	35/70	25	kyntökerroksen alla harmaa tiivis savi, jatkuu yhtenäisenä syvyysiin	fajanssia, lasia, tiiltä ja modernia aineistoa
10	6682293,88	2525120,53	48,46	100x100	33/70	25	kyntökerroksen alla hieno hieta, jossa rauta- ja mangaanihiekkanauhoja (rantavoimat)	kyntökerroksesta tiilimurskaa ja modernia aineistoa
11	6682278,66	2525114,42	47,77	100x100	30/55	20	kyntökerroksen alla harmaa tiivis savi, jatkuu yhtenäisenä syvyysiin	kyntökerroksesta hiili- ja tiilimurskaa, pak-sua vihreää pul-lolasia

12	6682233,04	2525084,85	46,33	100x100	80/60/ 45	30	kyntökerroksen alla hiesusavi, joka jatkuu rakenteena kuopan halki järveltä tien suuntaan 35–40 cm leveänä oja-kaivantona, jossa tiili- ja hiilimurskaa. Muuten vaaleaa savea. Kuopan N-reunalla järviruokopinta n. 40 cm syvyydessä (vanhaa rantavyöhykettä)	tiiltä, hiiltä, paksua vihreää pullolasia
13	6682227,86	2525081,63	46,39	100x100	70/40	27	kyntökerroksen alla hiesusavi. Kuopan S-reunalla noin 30 cm syvyydessä suurehkoja kiviä, joiden ympärillä ja alla nokista savea, pohjalla tiivis harmaa savi	tasolasia, tiiltä
14	6682221,00	2525077,47	46,30	100x100	75/30	20	kyntökerroksen alla hieno hietä, jossa mangaanihiekkanauhuja ja hieman rautasaostumia	pullolasia ja modernia aineistoa

TAULUKKO 4: KOEKUOPAT KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVEN KYLÄTONTTI 2 (koekuoppien koordinaatit KKJ2-järjestelmässä)

koekuoppa	p	i	z	koko cm	syvyys cm	pintamaa cm	havainnot	löydöt
1	6681832,73	2524820,31	49,55	50x50	60	20	pintamullan alla hietä, puhdasta; ei havaintoja	paksua vihreää pullolasia
2	6681854,48	2524828,07	49,02	60x60	70	17	alla tiilinen, hiekkansekainen kerros, pohjalla harmaa hiesusavi, josta pohjavesi tihkuu 65 cm syvyydessä	kukkopilli, tiiltä, fajanssia, pari taottua rautanaulaa, tasolasia (kirkasta ja vihreää), rautamöykky, palaneita kiviä
3	6681858,89	2524829,87	48,91	100x50	67	25	alla savinen, hiekan ja tiilensekainen maa, musta palokerros 45–60 cm maanpinnasta, jonka alla vaalea savi ja pohjavesi tihkuu	runsaasti tiiltä ja savilaatan kappaleita, fajanssia, paksua vihreää pullolasia, nappi?
4	6681870,81	2524833,70	48,62	60x60	75	23	alla mullansekainen hiekka ja savi, pohjalla vaalea tiivis savi	tiiltä, pullo- ja tasolasia, rautamöykkyjä
5	6681877,47	2524836,14	48,52	60x60	60	25	alla sekoittunut kivinen multa/tiili/hiekkakerros, pohjalla sitkas savi	runsaasti tiiltä, rautamöykkyjä, kirkasta ja vihreää tasolasia, palanutta savea
lapionpisto 1	6681839,31	2524821,54	49,16	35x35	40	30	alla karkea hiekka, ei löytöjä tai havaintoja	-
lapionpisto 2	6681882,15	2524837,95	48,61	35x35	65	40	alla mullan- ja hiekkansekainen kerros, pohjalla vaalea hiesusavi	tiiltä, vihreää tasolasia

3.3 Metallinilmaisprospektointi

Koekuopituksen lisäksi tiesuunnitelma-alueen kolme tutkimuslinjaa käytiin systemaattisesti läpi kahdella metallinilmaisimella (Kuva 5). Metallinilmaisinharrastajien, Ilkka Penttisen ja Antti Suurosen vapaaehtoisavulla suunnitelma-alueelta saatiin talteen historiallisen ajan metalliesineitä, mm. oluthana ja kulkusriipuksen puolikas, jotka ajoittuvat noin 1600–1800 -luvulle. Suunnitelma-alueelle osuvat muinaisjäännösten osat käytiin läpi arkeologien valvonnassa ja metalliesineiden löytöpaikat kartoitettiin takymetrillä. Löytöjä saatiin talteen lähinnä peltomullasta, kyntökerroksen pintaosasta. Menetelmä soveltui hyvin tiesuunnitelma-alueen prospektoimiseen arkeologien valvonnassa, varsinkin kun kyseessä olivat pitkälti maankäytön tuhoamat historiallisen ajan muinaisjäännökset, joiden säilymisasteesta tai luonteesta ei ollut edeltävien inventointien perusteella paljoa etukäteistietoja.

Kuva 5. Metallinilmaisinharrastajat kävivät arkeologien valvonnassa läpi tiesuunnitelma-alueita. Löytöpaikat merkittiin ja kartoitettiin takymetrillä. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3704:1).

4. Havainnot ja tulkinnot

Koekuoppien avulla saatiin hyvä käsitys tiesuunnitelma-alueen maaperän stratigrafisista yleispiirteistä, historiallisen ja resentin maankäytön jäljistä sekä arkeologisesti potentiaalisten kerrostumien mahdollisesta sijoittumisesta, laajuudesta ja vahvuudesta. Millään kolmesta tutkimusalueesta ei tavattu sellaisia kiinteitä rakenteita tai ehjiä kulttuurikerroksia, että kevyenliikenteenväylän suunnittelun etenemiselle olisi koetutkimuksen tulosten näkökulmasta esteitä. Haapajärven vanhan kirkon paikalla ja Haapajärven kylätontilla tavattiin historiallisen ajan (1700–1900 -luvulta) löytöjä kyntö- ja pintakerroksissa, joiden suunnitelma-alueella sijaitsevat muinaisjäännösten osat vaikuttivat pitkälti tuhoutuneilta vuosisatoja jatkuneessa maankäytössä. Samoin kylätontin pohjoisosan mahdollisella kivikautisella löytöalueella oli kvartsi-iskoksia vain kyntökerroksessa, joten on melko todennäköistä, että Haapajärven rannassa aikoinaan sijainnut asuinpaikka on tuhoutunut pitkään jatkuneen peltoviljelyn vaikutuksesta. Maaperä kivikautisella löytöalueella oli hienoa hietaa, joka tuli esiin puhtaana vain noin 10–15 cm paksun kyntökerroksen alta. Ainoa tavattu historiallisen ajan rakenne, koekuopassa 12, liittyi todennäköisesti Haapajärven johdettuun vanhaan kuivatusojaan (Kuva 6). Lisäksi samasta kuopasta paljastui voimakas järviruoko-kerrostuma merkinä huomattavasti korkeammasta vedenpinnan korkeudesta ennen nykyistä ojitusjärjestelmää.

neilta vuosisatoja jatkuneessa maankäytössä. Samoin kylätontin pohjoisosan mahdollisella kivikautisella löytöalueella oli kvartsi-iskoksia vain kyntökerroksessa, joten on melko todennäköistä, että Haapajärven rannassa aikoinaan sijainnut asuinpaikka on tuhoutunut pitkään jatkuneen peltoviljelyn vaikutuksesta. Maaperä kivikautisella löytöalueella oli hienoa hietaa, joka tuli esiin puhtaana vain noin 10–15 cm paksun kyntökerroksen alta. Ainoa tavattu historiallisen ajan rakenne, koekuopassa 12, liittyi todennäköisesti Haapajärven johdettuun vanhaan kuivatusojaan (Kuva 6). Lisäksi samasta kuopasta paljastui voimakas järviruoko-kerrostuma merkinä huomattavasti korkeammasta vedenpinnan korkeudesta ennen nykyistä ojitusjärjestelmää.

Kuva 6. Koekuoppa 12. Vanhaa järviruokokasvustoa tiiviiseen saveen hautautuneena vanhan kuivatusojan oikealla reunalla noin 40 cm syvyydellä maanpinnasta. Kuvattu länsiluoteeseen. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3704:15).

Haapajärven kylätontti 2:n tutkimuksissa saatiin esiin rakenteita, jotka liittyvät todennäköisesti Lapinkyläntien varresta puretun 1800-luvun loppupuoliskon vanhan päärakennuksen purkamiseen (Kuva 7). Alueella oli myös reunoiltaan kivillä vuorattu, halkaisijaltaan noin metrin laajuinen kuoppa. Kuopan pohjaa ympäröi laajempi ja loivempi soikea kuoppa, joka oli laajuudeltaan noin 3 x 1,5 m, mutta sen merkitys jäi avoimeksi. Maaperä alueella oli saven- ja hiekkansekaista multaa, joskin aivan tonttialueen eteläosassa maaperä muuttui hiekaksi. Puretun päärakennuksen jäännökset oli ilmeisesti lopuksi poltettu, josta merkinä oli nokinen purkujättekerros, josta löytyi 1800-luvun lopulle ja 1900-luvulle ajoittuvaa löytöaineistoa.

Kuva 7. Haapajärven kylätontti 2, koekuoppa 3. Kuopasta löytyi runsaasti tiiltä, ikkunalasia, fajanssia ja mustaa nokimaata, todennäköisesti 1800-luvulla rakennetun vanhan päärakennuksen purkujätettä. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3705:5).

Huolimatta viemärikaivannon ja läheisten kaapeleiden sijoittumisesta aiheuttaneesta muutoksesta koetutkimustekniikkaan, Haapajärven tiesuunnitelma-alueen arkeologisen koekaivauksen aikataulu ja resursointi olivat riittävät ja muinaisjäännösten mahdollinen säilyneisyys, luonne ja laajuus olisi saatu määritettyä käytetyillä menetelmillä (Kuva 8). Myös metallinilmaisimen käytöstä arkeologisissa esitutkimuksissa saatiin mielenkiintoista vertailuaineistoa, jonka tuloksia voidaan edelleen hyödyntää vastaavien, historiallisen ajan, ja pitkälti myöhemmän maankäytön tuhoamien kohteiden koetutkimuksissa.

Kuva 8. Koekuoppia kaivettiin tiesuunnitelma-alueelle tuoreen viemärikaivannon molemmin puolin Haapajärven vanhan kirkon paikan säilyneiden osien selvittämiseksi. Kuvattu etelään. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3703:5).

5. Löytöaineisto yleisesti

Lapinkyläntien kevyenliikenteenväylän suunnittelun alueen arkeologisissa tutkimuksissa otettiin talteen vain vähän löytöaineistoa johtuen tutkimuksen koeluonteisuudesta (ks. LIITE 1 ja 2). Löydöt talletettiin Kansallismuseon kokoelmiin päänumeroilla KM 39882 (Haapajärven vanhan kirkon paikka), KM 39883:1-4 (Haapajärven kylätontti) ja KM 39884 (Haapajärven kylätontti 2).

Haapajärven vanhan kirkon paikalta sekä molemmilta kylätonteilta saatiin 1700–1800 -lukuihin viittaavia asuinpaikkalöytöjä. Haapajärven kylätontilta löytyi lisäksi mahdolliseen kivikautiseen asuinpaikkaan liittyviä kvartsi-iskoksia. Metalliesineiden paikantamiseen käytettiin apuna metallinpaljastimia. Moderneja löytöjä ei otettu talteen ja historiallisen ajan löytöaineistosta talletettiin vain edustava otos. Läheisen Lapinkyläntien vaikutuksesta tiesuunnitelma-alueelta löytyi myös runsaasti modernia roskaa. Osa löydöistä havaittiin pintapöiminnassa suoraan maanpinnalta, loput saatiin koekuopista. Kaikkia löytöjä ei otettu talteen, mutta niistä tehtiin muistiinpanot kentällä. Osa talteen otetuista löydöistä poistettiin jälkityövaiheessa, mutta ne kuitenkin luettelointiin ja valokuvattiin (ks. Kuvataulu poistetuista löydöistä liitteenä). Kansallismuseon kokoelmiin otettiin kaikkiaan kuusi löytöä.

Haapajärven vanhan kirkon paikalle tehdyistä koekuopista löytyi punasavikeramiikkaa ja piiposliinia, pullo- ja ikkunalasia, rautanauloja, tuluspii sekä liitupiipun varren katkelma. Vanhimmat löydöistä voivat olla peräisin 1700-luvulta. Metallinpaljastimella paikannettiin joitain metalliesineitä, kuten vyönsolki, mahdollinen kynttilänjalka ja saapasrauta sekä 5 penniä vuodelta 1866.

Haapajärven kylätontilta löytyi pintapöiminnassa ja koekuopituksessa punasavikeramiikkaa, piiposliinia, fajanssia, pullo- ja ikkunalasia, palamattomia eläinluita sekä mahdolliseen kivikautiseen asuinpaikkaan viittavia kvartsi-iskoksia. Suuri osa löydöistä tuli heti peltomullasta. Metallinpaljastimella löytyi 1600–1800 -luvulle ajoittuva oluthana (ks. kansikuva) sekä mahdollinen kulkusen puolikas.

Haapajärven kylätontti 2:sta löytyi ikkunalasia, rautanauloja, kaakelin ja tiilen paloja sekä kukkopilli.

6. Yhteenveto

Kirkkonummen Veikkolan Haapajärven Lapinkyläntien varteen sijoittuvia muinaisjäännöksiä tutkittiin koekaivauksin puolentoista viikon ajan toukokuussa 2014. Työ liittyi maantien 1131 parantamissuunnitelmaan Kirkkonummella rakentamalla kevyen liikenteenväylä välille Haapajärvi–Veikkola. Työn tilaajana oli Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Kenttätöiden tavoitteena oli tehdä arkeologisia koekaivauksia niillä tielinjan alueilla, jotka osuvat muinaisjäännösten kohdalle Museoviraston lausunnossaan [MV/117/05.02.01/2013] toteamien periaatteiden mukaisesti. Kyseessä olivat Haapajärven vanhan kirkon paikan, Haapajärven kylätontin ja Haapajärven kylätontin 2 Lapinkyläntien reunalla sijaitsevien osien tutkimus.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan koekaivaus oli tarkoitus tehdä kaivinkoneen avustuksella, mutta paikalle saavuttaessa 6.5.2014 havaittiin, että Haapajärven kylätontin ja Haapajärven vanhan kirkon paikan läpi oli jo kaivettu vesi- ja viemärijohto. Lisäksi Haapajärven kylätontille, viemärikaivannon viereen, oli hiltain kaivettu valokaapeli. Kaivannot oli tehty ilman Museoviraston lupaa kahden muinaisjäännösalueen läpi. Siksi koetutkimukset toteutettiin kaivamalla systemaattisesti koekuoppia lapioin suunnitelma-alueelle sijoittuvien muinaisjäännösten ehjiin osiin. Kaivinkonetta ei voitu paikalla käyttää liian lähellä sijaitsevien kaapelilinjojen sekä tuoreen vesi- ja viemärijohdon takia. Koekaivausten tutkimusalueiden sijoittamisessa tiesuunnitelma-alueelle hyödynnettiin inventointiraporttien kylätonttien ja muinaisjäännösten rajausehdotuksia sekä otettiin huomioon nykyistä topografiaa, maaperää ja maankäyttöhistoriaa.

Kuva 9. Koekuopitusta Haapajärven kylätontti 2:lla. Kuvassa Päivi Jantunen ja Tuija Väisänen. Kuva: Satu Koivisto/ARKE (AKDG3705:4).

Millään kolmesta tutkimusalueesta ei tavattu kiinteitä rakenteita tai ehjiä kulttuurikerroksia. Haapajärven vanhan kirkon paikalla ja kylätontilla havaittiin historiallisen ajan (1700–1900 -luvulta) löytöjä kyntö- tai pintakerroksissa, joten suunnitelma-alueella sijaitsevat muinaisjäännösten osat vaikuttivat pitkälti tuhoutuneilta vuosisatoja jatkuneessa maankäytössä. Samoin kylätontin pohjoisosan mahdollisella kivistä löydettyalueella oli kvartsi-iskoksia kyntökerroksessa, joten on melko todennäköistä, että Haapajärven rannassa aikoinaan sijainnut asuinpaikka on tuhoutunut pitkään jatkuneen peltoviljelyn vaikutuksesta. Myös Haapajärven kylätontti 2:n Lapinkyläntien varressa olevista osista tavattiin lähinnä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun päärakennuksen purkujätettä ja mahdollisia rakenteita.

Kirjallisuus ja arkistolähteet

Alanen, T. ja Kepsu S. 1989. *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805*. SKS 505.

Hyvärinen, H. 1999. Shore displacement and Stone Age dwelling sites near Helsinki, southern coast of Finland. *Dig it all. Papers dedicated to Ari Siiriäinen*: 79-89.

Jussila, T. 2008. Kirkkonummi Lapinkylä Maantie 1130:n jalankulku ja polkupyörätien linjauksen muinaisjäännösinventointi 2008. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa

Jussila, T. 2010. Kirkkonummi Lapinkyläntien varsi välillä Veikkola-Haapajärvi osainventointi 2010. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Kielosto, S., Stén, C.-G. ja Juntunen, R. 2002. *Veikkolan kartta-alueen maaperä*. Lehti 2041 07 maaperäkartan 1:20 000 selitys. Geologian tutkimuskeskus. Helsinki.

Koivisto, Satu 2013. Kirkkonummi Veikkola. Kaava-alueen arkeologinen inventointi 15.–16.10.2012. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Kouki, P., Lahelma, A. ja Latvakoski, N. 2009. *Kirkkonummen inventointi*. Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineen inventointikurssi 5.–8.5.2009. Painamaton raportti Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Kylli, J. 2001. Maa kohoaa, mutta miten? *Muinaistutkija* 4: 22-32.

Miettinen, A. 2010. Shore displacement in Western Uusimaa 500 BC - AD 1500. *Iskos* 9: 61-86.

Uudenmaan liitto 2012. Elina Kuusisto ja Kristiina Rinkinen 2012. *Missä maat on mainiommat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 114 - 2012.

Historialliset kartat Kansallisarkisto:

Broterus 1711, B20 7/1

Fattenborg 1754, B20 7/2

Hagström 1777, B20 7/3

2041 07 la Pitäjänkartasto

Kuvaluettelot

Kuvan numero	Aihe	Aiheen paikat	Aiheen aika	Valmistusaika	Tekijä	Mitat
AKDG3703:1	Vanha kirkonpaikka mäenkumpareella tuoreen viemärilinjan vasemmalla puolella. Kuvattu koilliseen.	Haapajärven vanhan kirkon paikka	historiallinen aika	2014	kuvaaja : Satu Koi-visto	6608 x 2232 pixel
AKDG3703:2	Tutkimusalue ennen koetutkimuksia. Vesi- ja viemärilinja oli kaivettu muinaisjäännösalueen halki edellisenä vuonna. Kuvattu lounaaseen.	Haapajärven vanhan kirkon paikka	historiallinen aika	2014	kuvaaja : Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3703:3	Tiesuunnitelma-alueen rajoja merkitään maastoon tutkimusten alkaessa. Kuvattu koilliseen.	Haapajärven vanhan kirkon paikka	historiallinen aika	2014	kuvaaja : Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3703:4	Vanha kappeli rakennettiin Haapajärven rantaan kumpareelle vuonna 1749. Kuvattu pohjoiseen.	Haapajärven vanhan kirkon paikka	historiallinen aika	2014	kuvaaja : Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3703:5	Koekuoppia kaivettiin tiesuunnitelma-alueelle muinaisjäännösten säilyneiden osien selvittämiseksi. Kuvattu etelään.	Haapajärven vanhan kirkon paikka	historiallinen aika	2014	kuvaaja : Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel

Kuvan numero	Aihe	Aiheen paikat	Aiheen aika	Valmistusaika	Tekijä	Mitat
AKDG3704:1	Metallinilmaisin harrastajat kävivät arkeologien valvonnassa läpi tiesuunnitelma-alueita. Löytöpaikat merkittiin ja kartoitettiin takymetrillä.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:10	Koekuoppa 1. Kuvattu luoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:11	Koekuoppa 7. Kuvattu kaakkoon.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:12	Koekuoppa 10. Kuvattu koilliseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:13	Koekuoppa 13. Kuvattu lounaaseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:14	Vanhaa, kuplaista lasia peltokerroksesta koekuopan 12 vierestä.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:15	Koekuoppa 12. Vanhaa järviruokokasvustoa tiiviiseen saveen hautautuneena noin 40 cm syvyydellä maanpinnasta. Kuvattu länsiluoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:16	Koekuoppa 12. Kuopan läpi kulkeva rakenne kaivettuna pohjaan. Kyseessä on ilmeisesti vanha järveen johtava kuivatusoja. Kuvattu länsiluoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:2	Peltokerroksesta löytyi metallinilmaisin avulla vanha oluthana. Tyylin perusteella se ajoittuu 1600–1800-luvulle.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:3	Koekuoppa 4. Peltorinteen yläosaan kaivettiin koekuoppia. Ohuen kyntökerroksen alta paljastui hieno hietamaa. Kuvattu itään.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koi-visto	3456 x 2304 pixel

AKDG3704:4	Koekuopitusta kylätontin kivikautisella löytöalueella. Kuvattu pohjoiskoilliseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:5	Koekuoppa 4. Kuvattu luoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:6	Koekuoppa 3. Kuvattu luoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:7	Koekuoppa 2. Kuvattu luoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:8	Koekuoppa 5. Kuvattu luoteeseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3704:9	Koekuoppa 8. Kuvattu koilliseen.	Haapajärven kylätontti	historiallinen aika, kivikausi	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel

Kuvan numero	Aihe	Aiheen paikat	Aiheen aika	Valmistusaika	Tekijä	Mitat
AKDG3705:1	Lapinkyläntien pohjoispuolelle kaivettiin juuri kaapelikaivantoa. Kaivannossa erottui tiilikellarin jäännös, mutta se oli suhteellisen moderni. Kuvassa kaivausapulainen Nina Maaranen.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:2	Koekuopitusta kylätontin reunalla. Kuvattu koilliseen.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:3	Koekuopitusta kylätontin reunalla. Kuvassa Tuija Väisänen.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:4	Koekuopitusta kylätontin reunalla. Kuvassa Päivi Jantunen ja Tuija Väisänen.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:5	Koekuoppa 3. Kuopasta löytyi runsaasti tiiltä, ikkunalasia, fajanssia ja mustaa nokimaata.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:6	Koekuoppa 3.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:7	Kivetty kuoppa kylätontin reunalla. Kuvattu luoteeseen.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	3456 x 2304 pixel
AKDG3705:8	Kylätontin tienpuoleiselta reunalta löytyi lähinnä 1800-luvun lopun aineistoa ja vanhan päärakennuksen purkujätettä. Kuvattu itään.	Haapajärven kylätontti 2	historiallinen aika	2014	kuvaaja: Satu Koivisto	6172 x 2182 pixel

Karttaluettelo

Kartta 1	A3	yleiskartta	koko tutkimusalue	mk 1:1500
Kartta 2	A3	koekuopat	kylätontti	mk 1:400
Kartta3	A3	koekuopat	vanhan kirkon paikka	mk 1:200
Kartta 4	A3	koekuopat	kylätontti 2	mk 1:200

Löytöluettelo KM 39882:1 Kirkkonummi Haapajärven vanhan kirkon paikka

Luetteloinut Päivi Jantunen

Alanro	Koekuoppa	Laji	Materiaali	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g
1		Raha	Kupariseos	5 penniä vuodelta 1866. Osittain korrodoitunut.	1	halkaisija 25, paksuus 1,5	5,6

Löytöluettelo KM 39883:1-4 Kirkkonummi Haapajärven kylätontti

Luetteloinut Päivi Jantunen

Alanro	Koekuoppa	Laji	Materiaali	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g
1		Esineen katkelma	Kupariseos	Oluthana mahdollisesti 1600-1800 -luvulta. Kahva sydämenmuotoinen.	1	pituus 122, kahvan pituus 64, hanaosan	320
2		Esineen katkelma	Kupariseos	Kupera, silmukallinen, osin korrodoitunut kupariesine, mahdollisesti kulkusen osa.	1	halkaisija noin 25, paksuus noin 1,5	3,2
3	KK 3	Kvartsi	Kvartsi		1		4,1
4	KK 8:n ja 9:n välistä	Kvartsi	Kvartsi		1		4,2

Löytöluettelo KM 39882:1 Kirkkonummi Haapajärven kylätontti 2

Luetteloinut Päivi Jantunen

Alanro	Koekuoppa	Laji	Materiaali	Kuvaus	Kpl	Mitat mm	Paino g
1	KK 2	Esineen katkelma	Punasavi	Päästään ja jalustastaan lohkeillut kukkopilli, jonka yläosa on maalattu valkoiseksi. Puhallusaukko pyrstössä, sointiaukko sen yläpuolella alaselässä (yläsärmäinen). Savikukon kummassakin kyljessä on yksi sormiaukko.	1		56,2

HAAPAJÄRVEN VANHAN KIRKON PAIKKA: POISTETUT LÖYDÖT

1		Solki	Metalli	Neliskulmainen, rautainen vyönsolki, osittain vääntynyt ja korrodoitunut.	1	33,8	noin 48 x 58, paksuus noin 6-8, neulan pituus 48
2		Esineen katkelma	Metalli	Kaareva rautaesine, mahdollisesti saapasrauta. Korrodoitunut.	1	35,8	pituus 76, leveys 16, paksuus noin 6-9
3		Esineen katkelma	Metalli	Rikkinäinen ja korrodoitunut rautaesine, luultavasti kynttilänjalka. Mahdollinen pidike katkennut.	1	68,2	pituus noin 65, leveys noin 59, pesän halkaisija 28
4		Esineen katkelma	Metalli	Pala metallilevyä, mahdollisesti sinkkiä.	1	1,3	paksuus 1
5	4	Saviastian pala	Punasavi	Kaksi palaa punasavikeraamisesta astiasta. Toinen pinta murtunut pois, ei lasitetta.	2	3,1	
6	4	Liitupiipun katkelma	Valkosavi	Koristelematon liitupiipun varren katkelma, pinta osittain lohjennut.	1	2,7	halkaisija 8
7	4	Tasolasin pala	Lasi	Vihreä ikkunalasin pala.	1	1,1	paksuus 2
8	4	Piin pala	Pii	Tuluspii.	1	2,5	

Kuvataulu poistetuista löydöistä

Kirkkonummi Haapajärven vanhan kirkon paikka 100009498

Kuvat Päivi Jantunen

Irtolöydöt Haapajärven vanhan kirkon paikalta.

Löydöt Haapajärven vanhan kirkon paikalta koekuopasta 4.

Karttamerkit	
■	Koekuoppa
⊕	Kiintopiste

x = 668396
y = 2524910

x = 6682396
y = 2525200

Haapajärvi

Suunniteltu tielinjaus ja kevyenliikentenväylä

Lappbölevägen

Löytöalue inventoinnissa 2012

Suunniteltu tiealueen raja

Muinaisjäännösalue

Muinaisjäännösalue

Suunniteltu tiealueen raja

Lapinkyläntie

Valokaapelinja
Vesi- ja viemärijohtolinja

Muinaisjäännösalue

x = 6681838
y = 2524910

Pohjoinen

75 m

KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVI
Kylätontti, Kylätontti 2,
Vanhan kirkon paikka
Satu Koivisto 2014

Yleiskartta

MITTAUSDOKUMENTOINTI
Pohjakartta SITO, ELY-keskus

MK 1:1500

P. Jantunen, N. Maaranen & T. Väisänen
Puht.piirt. T. Väisänen 2014

MUSEOVIRASTO
ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

Koord.: KKJ2
Korkeus: N60

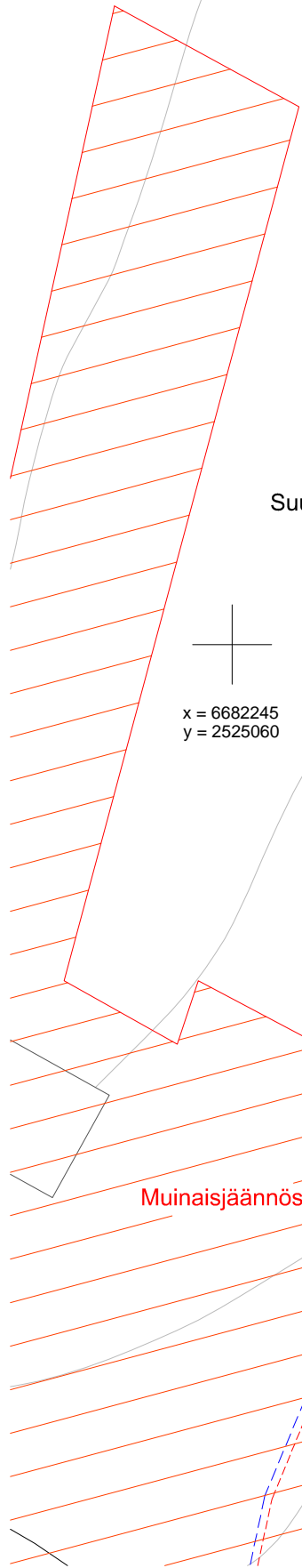
Kartta 1

Karttamerkit	
	Koekuoppa (KK)
69,42	Korkeusluku m mpy
	KP 20006 Kiintopiste

x = 6682318
y = 2525060

Suunniteltu tielinjaus ja kevyenliikentenväylä

Lappbölevägen

Suunnitellun tiealueen raja

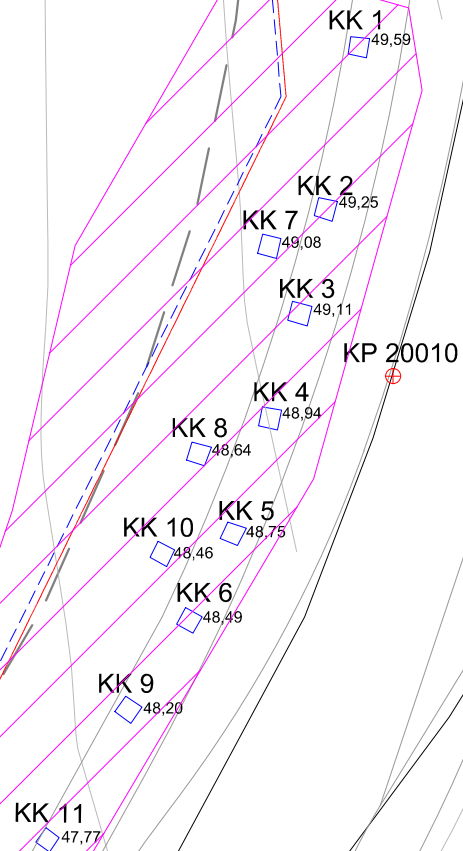
x = 6682245
y = 2525060

x = 6682245
y = 2525150

Löytöalue inventoinnissa 2012

Vesi- ja viemärijohtolinja

Valokaapelilinja

- KK 1 49,59
- KK 2 49,25
- KK 7 49,08
- KK 3 49,11
- KK 4 48,94
- KK 8 48,64
- KK 10 48,46
- KK 5 48,75
- KK 6 48,49
- KK 9 48,20
- KK 11 47,77

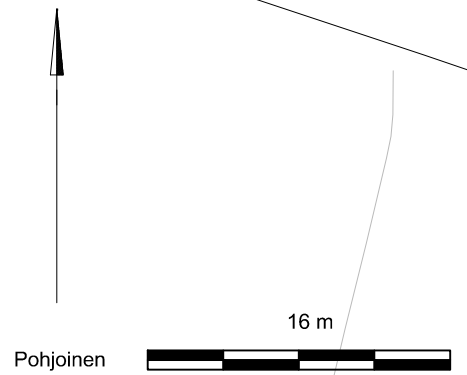
KP 20010

KP 20008

KP 20009

- KK 12 46,33
- KK 13 46,39
- KK 14 46,30

Muinaisjäännösalue

KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVI Kylätontti 1000015882 Satu Koivisto 2014	Koekuopat
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta SITA, ELY-keskus P. Jantunen, N. Maaranen & T. Väisänen Puht.piirt. T. Väisänen 2014	MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
	Koord.: KKJ2 Korkeus: N60
	Kartta 2

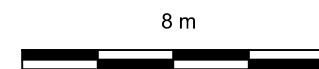
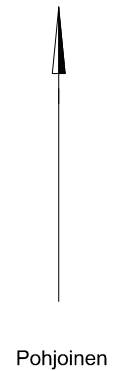
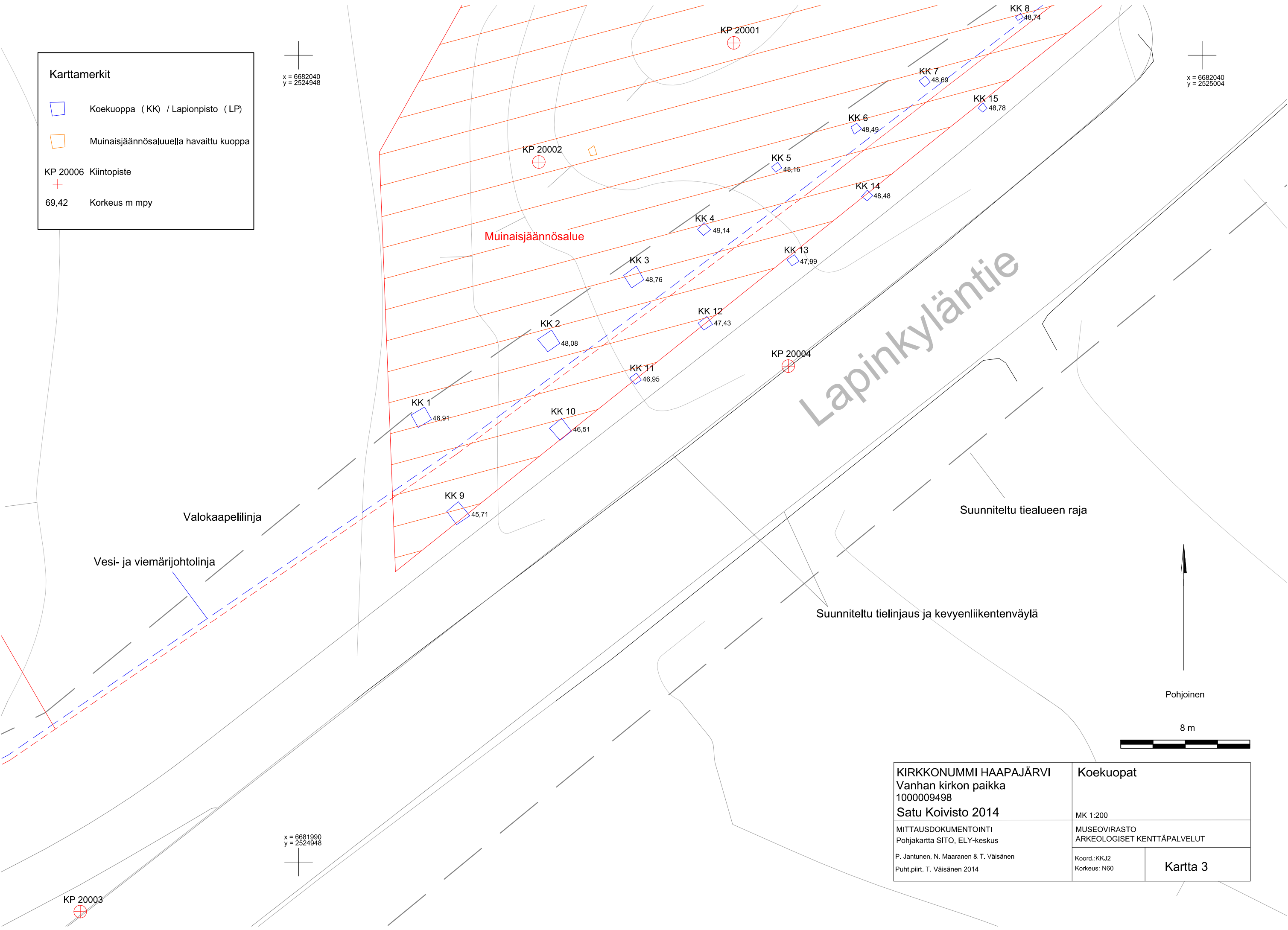
Karttamerkit

- Koekuoppa (KK) / Lapionpisto (LP)
- Muinaisjäännösalueella havaittu kuoppa
- KP 20006 Kiintopiste
- + Korkeus m mpy
- 69,42

x = 6682040
y = 2524948

x = 6682040
y = 2525004

x = 6681990
y = 2524948

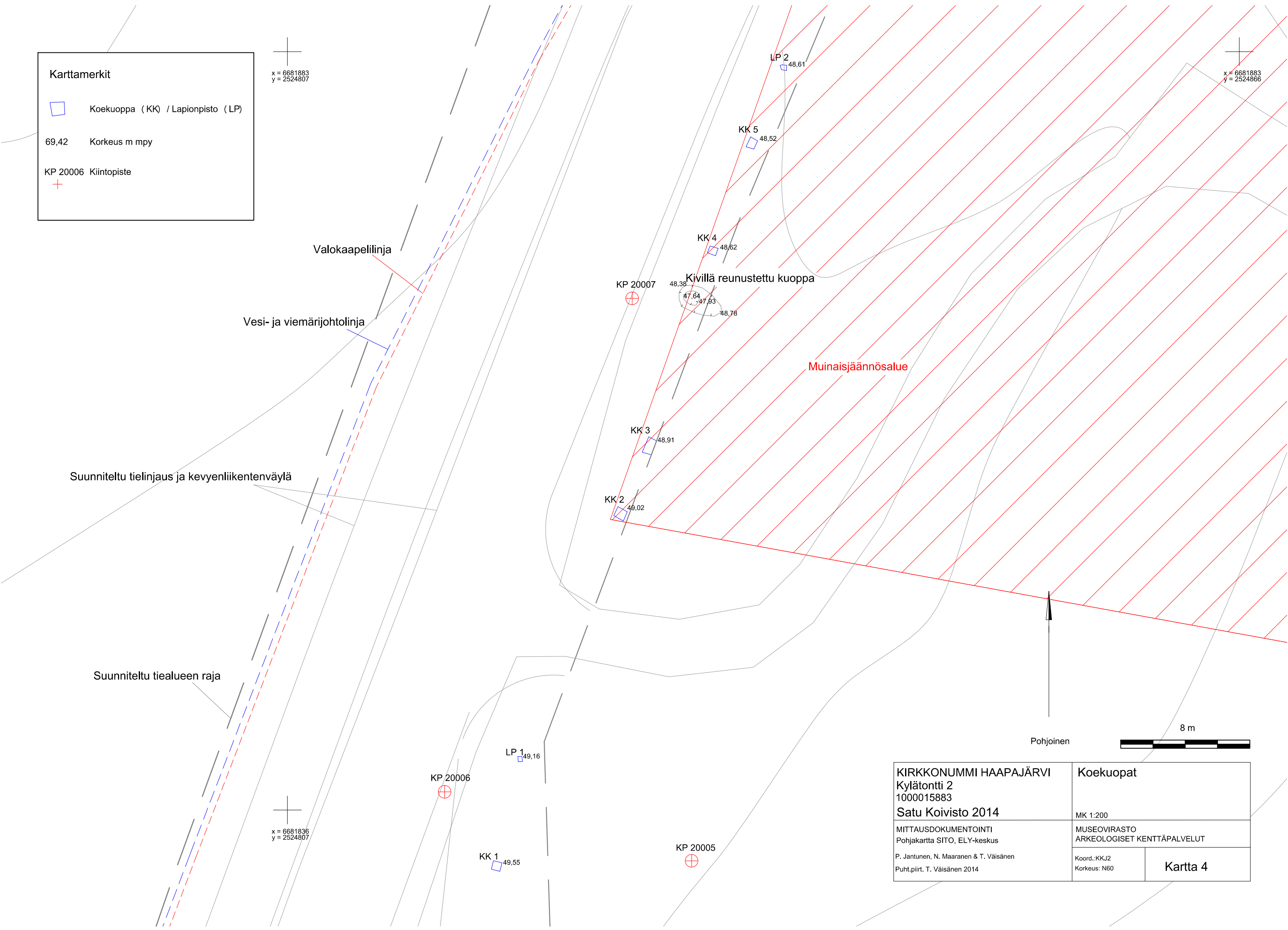
KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVI Vanhan kirkon paikka 1000009498 Satu Koivisto 2014		Koekuopat MK 1:200	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta SITO, ELY-keskus P. Jantunen, N. Maaranen & T. Väisänen Puht.piirt. T. Väisänen 2014		MUSEOVIKASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT Koord.:KKJ2 Korkeus: N60	
		Kartta 3	

KP 20003

Karttamerkit	
	Koekuoppa (KK) / Lapionpisto (LP)
69,42	Korkeus m mpy
	KP 20006 Kiintopiste

x = 6681883
y = 2524807

x = 6681883
y = 2524866

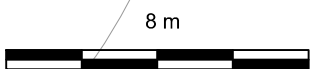

Suunniteltu tielinjaus ja kevyenliikentenväylä

Suunniteltu teialueen raja

x = 6681836
y = 2524807

Pohjoinen

KIRKKONUMMI HAAPAJÄRVI Kylätontti 2 1000015883 Satu Koivisto 2014		Koekuopat MK 1:200	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta SITO, ELY-keskus P. Jantunen, N. Maaranen & T. Väisänen Puht.piirt. T. Väisänen 2014		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT Koord.:KKJ2 Korkeus: N60	
			Kartta 4